

Idealna država u Kantovoj interpretaciji je oličenje ljudske slobode, njen cilj i jedini smisao je unapređenje blagostanja pojedinaca. Preko zakona sloboda se dovodi u sklad sa slobodom drugih ljudi. Sloboda je pravo koje pripada svakome, iz nje proizilazi jednakost svih građana. U tom smislu sloboda znači da je građanin dužan da poštuje samo one zakone na koje je pristao, dok jednakost znači da su demokratski donesene odluke obavezujuće za sve. Obezbeđenje slobode (po ovom shvatanju) podrazumeva učešće građana u zakonodavstvu koje u državi treba da ima prevagu nad izvršnom vlašću i nezavisnim sudstvom. U aktuelnom trenutku, stavovi Kanta su uglavnom u saglasnosti sa savremenim shvatanjem pravne države.

Johan Gotlib Fihte je smatrao da lične slobode počivaju na neotuđivoj individualnoj slobodi, koja je i osnov političke slobode. Zakoni su stoga, na osnovu dispozitivnog samoograničenja lične slobode, izraz opšteg pristanka individualnih volja i zavise od slobode pojedinaca da se opredeljuju. Zakoni po Fihteu treba da budu praktično usmereni. Među mnogim vrednostima prava i zakona je i ona koja se ogleda u stvaranju države kao „osiguravajuće sile“. Pravnu zaštitu građana obezbeđuje država i poziva svakog građanina na odgovornost u slučaju kršenja obaveza. „Ona to može da čini, jer je slika koja prevazilazi puku saglasnost pojedinca. To je međutim ne oslobađa obaveze da dela po načelima pravne države.“ U delima navedenih mislilaca prisutne su ideje o neprolaznim vrednostima slobode, pravde, jednakosti pred zakonom, načela podele vlasti i nezavisnosti sudija kao čuvara pravde. Takve ideje dobiće svoje pravne obrise u prvim ustavima i velikim kodifikacijama 18., 19. i 20. veka. One će imati svoje duhovne naslednike u velikim imenima, pre svega evropske pravne misli a sa sigurnošću se može reći da su imale uticaj na konačno oformljenje pojma - pravna država.

2. Teorija pravne države u Nemačkoj

Rodno mesto teorije pravne države i pored toga što se začeci teorijskog stava o pravnoj državi mogu sresti (kao što je navedeno) još od antičke misli, je Nemačka.

Ova teorija je nastala u uslovima centralističke države i njenog birokratizovanog aparata. Neophodno je bilo pronaći formulu za ograničenje državne vlasti i stvaranja prostora za autonomiju pojedinca. Nametnuo se takav tip države koji će moći da pomiri narasle društvene antagonizme, a reč je o pravnoj državi. S toga je pravna država odgovor na policijsku državu.

Franc Nojman je smatrao da nemački pojam „pravna država“ predstavlja jurističku formulu liberalne države - kao tipa države. Nemačka teorija pravne države je imala za cilj da, u uslovima jake upravne vlasti, zaštiti prava i slobode građana, zahtevajući da i državni organi strogo poštuju donete zakone i da se upravni akti podvrgnu sudskoj kontroli. U literaturi je navedeno da se za teorijske utemeljivače pravne države „smatraju Mol, Štal i Gnajst, koji su razvili učenja o tzv. materijalno-pravnoj državi (Materieller Rechtsstaat) i tzv. formalno-pravnoj državi (Formeller Rechtsstaat) da bi kasnije to učenje afirmisali Gerber, Jering, Laband i Jelinek (Gerber, Jhering, Laband, Jellinek).

Zastupnik formalno-pravnog aspekta pravne države Fridrih Julius Štal, je smatrao da država može biti pravna ako putem važećeg prava odredi granice svog delovanja kao i slobodnu sferu građana pod njenom vlašću. Poseban značaj ovaj pravni pisac pridaje pozitivnom pravu. Po njegovom shvatanju pravo i pozitivno pravo su istovetni pojmovi. Pravna država znači vladavinu zakona odnosno opštih, racionalnih i neretroaktivnih normi. Važna strana